

Öğrencilere Sunulan İmkanlar ve Fırsatlar Açısından Türk Yükseköğretiminin Değerlendirilmesi

Evaluation of Turkish Higher Education in Terms of Facilities and Opportunities Offered to Students

Ünal Deniz

Türkiye Maarif Vakfı, Denetim ve Rehberlik Başkanlığı, Üsküdar, İstanbul

Orcid: Ü. Deniz (0000-0001-7447-6050)

Özet: Üniversite yaşamında öğrenciler başta barınma, beslenme, ulaşım, sağlık, kişisel gelişim, sosyal ve kültürel faaliyetler gibi birçok yeni durumla karşılaşmaktadır. Bu yeni durumlar, üniversitelerin akademik görevinin bir parçası olmasa da zaman zaman öğrencilerin öğrenim deneyimini ve kalitesini etkileyebilmektedir. Bahsedilen bu durumların öğrenciler açısından birer sorun oluşturmaması öğrenci ailelerinin imkân ve olanaklarının yanı sıra üniversitelerin sunduğu imkân ve olanaklar ile doğru orantılıdır. Özellikle genç bir nüfusa sahip Türkiye’de sürdürülebilir bir kalkınma için üniversitelerin öğrencilerin deneyimlerinin bütünlüğünü sağlaması ve öğrencilere daha iyi bir deneyim yaşatmak için sundukları imkânları geliştirmesi önemlidir. Literatür incelendiğinde, Türkiye’de üniversitelerde sunulan sosyal, kültürel, akademik ve kişisel gelişim imkânları hakkında bütüncül ve kapsamlı bir bilgi bulunmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin üniversitelerde sahip olduğu sosyal, kültürel ve akademik gelişim imkânları ele alan kapsamlı araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle yapılan bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki üniversitelerin sunduğu sosyal, kültürel, akademik ve kişisel gelişim imkânları hakkında kapsamlı güncel bilgiler sağlayarak mevcut durumu ortaya koymaktır. Çalışmanın, üniversitelerin fırsat ve imkânlarını ele alarak öğrencilere rehberlik edebileceği ve üniversitelerin bu konudaki farkındalığına katkıda bulunabileceği umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: yükseköğretimde öğrencilik; yükseköğretimin imkânları; yükseköğretimin fırsatları

Abstract: In university life, students encounter many new situations such as accommodation, nutrition, transportation, health, personal development, social and cultural activities. Although these new situations are not part of the academic task of universities, they can sometimes affect the learning experience and quality of students. The fact that these situations do not pose a problem for students is directly proportional to the facilities and opportunities offered by the universities as well as the facilities and opportunities of the student family. For sustainable development, especially in Turkey, which has a young population, it is important for universities to ensure the integrity of students’ experiences and to improve the facilities they offer to provide students with a better experience. When the literature is examined, it is seen that there is no holistic and comprehensive information about the social, cultural, academic, and personal development opportunities offered at universities in Turkey. In this context, it is thought that there is a need for comprehensive research on the social, cultural, and academic development opportunities that students have at universities. From this point of view, this study aims to present the current situation by providing comprehensive up-to-date information about the social, cultural, academic, and personal development facilities offered by universities in Turkey. It is hoped that the study can guide students by addressing the facilities and opportunities of universities and contribute to the awareness of universities on this issue.

Keywords: studentship in higher education, facilities of higher education, opportunities of higher education

I. Giriş

Dünya üzerinde yükseköğretim kurumları, içerisinde yaşadıkları toplumların bir parçası olarak kabul edilir. Yükseköğretim kurumları toplumu hem etkileyen hem de toplumdaki etkilenen yapısı sayesinde toplumsal değişimi ve gelişimi sağlayarak onu ileriye taşıyabilen ku-

rumlardır (OECD, 2017). Bu nedenle modern toplumlar, yaşanan değişimlere zamanında cevap verebilmek amacıyla yükseköğretime erişim ve geçiş fırsatı sunar (EUA, 2011; Johnstone ve Marcucci, 2007). Bununla birlikte, hem toplumsal talebin yarattığı siyasi baskı hem de üniversitelerin sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda sağ-

* Corresponding author. Email: unaldeniz23@gmail.com

Geliş Tarihi / Received Date: 04.09.2021 — Kabul Tarihi / Accepted Date: 27.12.2021

doi: 10.32329/uad.991303

ladığı faydalar nedeniyle devletler yükseköğretim talebini karşılamaya çalışmaktadır (Blackburn ve Lawrence, 1995; OECD, 2012; Psacharopoulos, 2009; YÖK, 2019). Bireylerin yükseköğrenim talepleri üzerinde; işsizlik ve istihdam oranları, ailenin sosyo-ekonomik durumu, doğrudan ve dolaylı eğitim maliyetleri ve bu maliyetleri karşılayacak ek finansal kaynakların sağlanması, daha uzun süreli kazançlar, az gelişmiş ülkelerde eğitim algısı, hızlı teknolojik gelişmeler, nüfus artışı ve sosyal itibar gibi çeşitli faktörler etkilidir.

Diğer alt eğitim kademelerini başarıyla tamamlayan ve yükseköğretime geçiş hakkı kazanan öğrenciler, yaşamlarının geri kalanını şekillendirecek önemli bir döneme girmektedir (Hoover, 2010). Bu noktada öğrenciler yükseköğretime geçişte ve sonrasında yer aldıkları eğitim sürecinde başta barınma, beslenme, ulaşım, sağlık, kişisel gelişim, sosyal ve kültürel faaliyetler gibi çok çeşitli durumlarla karşı karşıya kalmaktadır (Loveland, 2017; Reynolds ve Valcik, 2007). Bu yeni durumlar, üniversitelerin akademik görevinin bir parçası olmamasına rağmen zaman zaman öğrencilerin öğrenim deneyimini ve kalitesini etkileyebilmektedir (Boylan, 2005; McDonald, 2019; Ike, Baldwin ve Lathouras, 2016). Bu temel ihtiyaçların karşılanması öğrencinin ya da öğrenci ailesinin imkân ve olanaklarının yanı sıra üniversitelerin sunduğu imkân ve olanaklar ile de doğru orantılıdır. Özellikle Türkiye gibi genç bir nüfusa sahip ülkelerde, öğrenci sayısının nüfus dağılımı içerisinde oransal olarak fazla olması (YÖK, 2021a) ve ekonomik gelir dağılımının hane halkı bazında çok farklılaşması (TÜİK, 2021), bu ihtiyaçların karşılanmasını oldukça zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir bir kalkınma için üniversitelerin öğrencilerin eğitim deneyimlerinin bütünlüğünü sağlaması ve öğrencilere daha iyi bir eğitim deneyimi yaşatmak için sundukları imkânları geliştirmesi önemlidir (Belfield ve Thomas, 2000; Kaiser ve Klein, 2010; McDonald, 2019; Ike, Baldwin ve Lathouras, 2016). Aksi takdirde, yükseköğretime olan talep ile ilgili sorunlar yaşanması muhtemeldir.

Üniversitelerin öğrencilerin sosyal, kültürel ve akademik deneyimleri üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır (Doğan, 2013; Helms, 2008). Literatür incelendiğinde, Türkiye’de üniversitelerde sunulan sosyal, kültürel ve akademik gelişim imkânları hakkında bütüncül ve kapsamlı bir bilgi bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin üniversitelerde sahip olduğu sosyal, kültürel ve akademik gelişim imkânları ele alan araştırmalara ihtiyaç vardır. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki üniversitelerin sunduğu sosyal, kültürel, akademik ve kişisel gelişim imkânları hakkında kapsamlı güncel bilgiler sağlayarak mevcut durumu ortaya koymaktır. Çalışmanın, Türkiye’deki üniversitelerin fırsat ve imkânlarını ortaya çıkararak öğrencilere rehberlik edebileceği ve üniversitelerin bu konudaki farkındalıklarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda, çalışmada öncelikle Türkiye’de üniversitelerin genel görünümüne ilişkin bilgi verilmiş, ardından ise (i) sosyal imkânlar, (ii) kültürel, sanatsal ve sportif imkânlar, (iii) akademik ve kişisel gelişim imkânları ele alınmıştır.

1.1. Türkiye’de Yükseköğretimin Genel Görünümü

Türkiye’deki tüm yükseköğretim kurumları 6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Kanun ile kurulan Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmıştır. YÖK, Anayasa’nın 130. ve 131. maddeleri ve 2547 sayılı Kanun tarafından kendisine verilen yetki ve görevler çerçevesinde özerk bir kurum olarak tüm yükseköğretim kurumlarından sorumlu olmuştur. YÖK, yükseköğretimin stratejik planlamasından, koordinasyonundan, denetlenmesinden ve izlenmesinden ve ayrıca Türkiye’de kalite güvence mekanizmalarının kurulmasından ve sürdürülmesinden sorumludur (Özer, Gür ve Küçükcan, 2011; YÖK, 2007).

Günümüz Türk yükseköğretimi ülke genelinde yaklaşık sekiz milyonu aşkın öğrencisi ve 207 kurumuyla (129 devlet, 78 vakıf) Türk eğitim sisteminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Son yıllarda çeşitli değişim programları, burslar ve diğer imkânlar aracılığıyla sunulan uluslararasılaşma politikası sonucunda uluslararası öğrenci sayısı 2020 yılı itibarıyla 185 bini geçmiştir. Bu sayı ile Türkiye, uluslararası öğrenci sayısı bakımından dünyanın ilk 10 ülkesi arasında yer almaktadır (YÖK, 2019).

Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının öğrenciler açısından genel yapısı incelendiğinde, üniversitelerin güz ve bahar olmak üzere iki akademik döneme sahip olduğu görülmektedir. Yaygın olmasa da bazı üniversiteler tarafından yaz okulu gibi alternatif eğitim dönemi uygulanmaktadır. Öğrencilerin aldıkları derslere ilişkin başarı durumları sınav notları ve okula devam ile belirlenmektedir. Öğrencilerin akademik başarıları genellikle dönem içerisinde yapılan bir vize bir final sınavıyla ölçülmektedir. Bunlara ek olarak, zaman zaman çeşitli proje, ödev ve raporlar da öğrencilerin akademik başarılarına etki etmektedir. Üniversitelere göre farklılaşmakla beraber, Türkiye’de üniversiteler için dersten başarılı sayılma notu genel olarak 2.00/4.00’dür. Ayrıca Türkiye’de bulunan üniversiteler ağırlıklı olarak Türkçe eğitim vermekle birlikte İngilizce, Almanca ve Fransızca eğitim veren üniversiteler de bulunmaktadır. Bu üniversitelerde eğitim alacak öğrencilerin ilgili üniversitenin eğitim dilinde yeterli düzeyde olmaları gerekmektedir. Üniversiteden kabul alan ancak gerekli dil koşullarını sağlayamayan öğrenciler için ilgili üniversite tarafından bir yıl süren dil eğitimi verilmektedir.

1.2. Sosyal İmkânlar

Sosyal imkânlar; devlet tarafından toplumun sosyal re-

fahını sağlamak ve insan kaynaklarını geliştirmek amacıyla yürütülen eğitim, güvenlik, sağlık ve sosyal imkânlardır (Tomanbay, 2005). Bu kavram, 2828 Sosyal İmkânlar Kanunu'nda "kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı imkânlar bütünü" biçiminde tanımlanmıştır. Buna göre eğitim içerisinde yer alan sosyal hizmetin amacı, öğrencilerin sosyal gelişimine katkı sunmaya çalışmaktır. Diğer bir deyişle, sosyal imkânların temel misyonu, tüm bireylerin potansiyellerini tam olarak kullanmalarını sağlamak ve yaşantılarını zenginleştirmektir.

Üniversitelerde öğrencilere yönelik olarak sunulan sosyal faaliyetler kapsamında; öğrencilerin bilgi ve beceri gelişimine katkı sunmak, iletişim ve problem çözme becerilerini geliştirmek, dezavantajlı ve risk grubundaki öğrencileri desteklemek, sosyal adaleti tesis etmek ve sosyal politikaların gelişimini sağlamak gibi pek çok amaç güdülmektedir (Erdoğan, 2013; Kutlu vd., 2019). Buradan hareketle, yükseköğretim düzeyinde eğitime devam eden öğrencilerin ihtiyaç duyduğu sosyal imkânlar; barınma, beslenme, ulaşım, sağlık, burslar ve öğrenim kredileri ile kampüs içi iş imkânları olarak ele alınmış ve alt başlıklar bu kapsamda oluşturulmuştur.

1.2.1. Barınma

Türkiye'de üniversite öğrencilerinin barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik çeşitli imkânlar sunulmaktadır. Bu imkânların başında yurt hizmeti gelmektedir. Yurt hizmeti sunan kurumların başında devlete ait yurtlar (Yurt-Kur) gelmektedir (Güldiken ve Özekicioğlu, 2004; Güllü ve Kuşderci, 2011). Devlet yurtlarının dışında, pek çok vakıf ve özel kurum tarafından hizmet sunan yurtlar öğrencilere barınma imkânı sağlamaktadır. Bunlara ek olarak, özellikle büyük şehirlerde bulunan bazı devlet ve vakıf üniversiteleri yerleşkelerinde öğrencilerine yurt, öğrenci evi, apart, daire, rezidans gibi alternatif seçenekler sunmaktadır (Eşidir, 2017). Üniversite tarafından sunulan bu imkânlardan yararlanmada öğrencilerin üniversiteye giriş sıralaması ve aile ekonomik gelir düzeyleri belirleyici rol oynamaktadır (Buyruk, 2008).

Devlet yurtlarının aylık ücretleri şehirler arasında farklılık göstermezken; özel ve vakıf yurtlarının, rezidansların, apart ve apartman dairelerinin aylık ücretleri buldukları şehre ve konuma göre oldukça farklılık göstermektedir. Bu noktada devlet yurtları haricindeki barınma imkânlarının ücretlerinin özellikle üniversite yerleşkesine yaklaştıkça önemli miktarda artış gösterdiği bilinmektedir. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirler başta olmak üzere birçok şehirde eğitim gören öğren-

ciler ve onların aileleri için aylık barınma giderleri ekonomik açıdan zorlayıcı bir durum oluşturmaktadır (Kavak, 2018). Üniversitede öğrencilik hayatının ilk yılında öğrenciler ve onların aileleri için genellikle öğrencilerin güvenli bir ortamda barınması ve çevre edinmesi önemli bir etken olmaktadır. Bu gibi nedenlerle öğrencilik hayatının ilk yıllarında bireyler, daha çok yurt ve apart gibi seçeneklere yoğunlaşmaktadır. İlerleyen öğrenim yıllarında ise öğrenciler, özellikle devlet yurtlarındaki fiziki koşulların yetersizliği nedeniyle arkadaş gruplarıyla evde kalmayı tercih etmektedir.

1.2.2. Beslenme

Üniversite hayatı pek çok alanda öğrenciler için yeni başlangıçları beraberinde getirmektedir. Bu alanlardan belki de en göze çarpanı beslenme tarzı ya da alışkanlıklarında meydana gelen değişimdir. Aile ortamından ayrılma ile birlikte yaşam tarzında meydana gelen farklılaşma ve üniversitenin bulunduğu şehrin yemek kültürü ve mutfağı öğrencilerin beslenme alışkanlıklarında meydana gelebilecek değişikliklerde önemli bir etkiye sahiptir (Kartal, Bucak ve Balcı, 2017). Türkiye'de üniversite öğrencilerinin beslenme alışkanlıklarına yönelik yapılan bazı araştırmalarda, beslenme sorunlarının öğrenciler arasında yaygın olması bunu desteklemektedir (Ermiş, Doğan, Erilli ve Satici, 2015). Bu durumun oluşmasında ekonomik sıkıntıların etkili olduğu ve yurtlarda kalan öğrencilerin yetersiz yurt koşulları nedeniyle kötü beslendikleri vurgulanmaktadır (Durmaz, Sağun ve Tarakçı, 2002).

Türkiye'de üniversite öğrencilerinin beslenme ihtiyacını karşılamaya yönelik devlet üniversitelerinde ve Kredi Yurtlar Kurumu'na (KYK) ait yurtlarda yemekhaneler bulunmaktadır. Menü planlamalarının yapılması, besinlerin temin ve muhafaza koşullarının Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği ve TSE Standartlarına uygun bir biçimde yapılabilmesi için yemekhanelerin birçoğunda gıda mühendisi ve diyetisyen çalıştırma zorunluluğu vardır. Bu yemekhanelerde öğrencilerin günlük protein, karbonhidrat, yağ, vitamin ve mineral gereksinimlerini karşılayacak nitelikte dengeli beslenme ihtiyaçlarının karşılandığı öğünler cüzi bir ücret karşılığında sunulmaktadır (KYGM, 2021a). Dahası KYK yurtlarında ve birçok devlet ve vakıf üniversitesinde de ihtiyaç sahibi öğrencilerin beslenme ihtiyacını karşılayabilmeleri amacıyla yemek bursu imkânı sağlanmaktadır. KYK yurtlarında kahvaltı ve akşam yemeği olarak günde iki öğün yemek sunulmakta iken (KYGM, 2021a) devlet ve vakıf üniversitelerinde öğün sayısı değişkenlik göstermektedir. Özellikle yerleşkesinde yurt bulunan üniversitelerde öğle yemeğinin yanı sıra akşam yemeği imkânı da sunulmaktadır. Yemekhanelerin dışında üniversite yerleşkelerinde öğrencilerin beslenme ihtiyacını karşılamaya yönelik birçok kafe ve restoran yer almaktadır.

Sonuç olarak, üniversite yaşamı ile birlikte görev, sorumluluk ve yaşam temposunun artması, üniversite öğrencilerinin beslenme alışkanlıklarını doğrudan etkilemektedir (Ermiş, Doğan, Erilli ve Satıcı, 2015). Zaman kaybını önleme ve/veya ekonomik kazanç kaygısı ile özellikle fastfood türü besin tüketimleri, yetersiz ve dengesiz beslenme alışkanlığına zemin hazırlamaktadır. Bu dönemdeki beslenme alışkanlığı öğrencilerin üniversite sonrası yaşamlarını da büyük ölçüde şekillendirdiğinden, iyi bir beslenme alışkanlığı kazanılması son derece önemlidir (Mazırcıoğlu ve Öztürk, 2003).

1.2.3. Ulaşım

Türkiye'deki üniversitelerin bir kısmı şehir merkezine yakın, bir kısmı ise şehir merkezinden uzakta bulunmaktadır. Bununla birlikte, bazı üniversiteler tek bir yerleşkede tüm fakülte, idari birim ve sosyal tesislerini barındırmakta iken bazı üniversitelerin fakülteleri farklı yerleşkelerde bulunmaktadır. Bu durum üniversite öğrencilerinin ulaşımını doğrudan etkilemektedir (Donat, Bilgiç, Eskiocak ve Koşar, 2019; Erkan, Özbay, Cihangir-Çankaya ve Terzi, 2012; Kavak, 2018). Türkiye'de ulaşım araçlarının çeşitliliği şehirlere göre farklılık göstermektedir. Özellikle büyükşehir belediyesi statüsündeki şehirlerde ulaşım ağı şehrin tüm bölgelerine yayılmış düzeydedir. Metro, metrobüs, tramvay, otobüs ve dolmuş ulaşım vasıtalarının başında gelmektedir. Öğrenciler, bu ulaşım araçlarından öğrenci paso ve/veya kimlik kartları ile indirimli olarak faydalanmaktadır. Bazı devlet ve vakıf üniversiteleri, öğrencileri ve personelleri için belirli güzergâhlardan üniversite yerleşkesine ücretsiz otobüs hizmeti sağlamaktadır. Üniversite yerleşkeleri içerisindeki ulaşım ise üniversite ringleri ve taksilerle sağlanmaktadır. Bazı üniversite yerleşkelerinde yer alan teknokentler yerleşke içinde trafik problemi oluşturmaktadır. Trafik problemini azaltabilmek için bazı üniversiteler bisiklet yolu oluşturmakta ve öğrenci ve personelin kullanımına sunmaktadır. Özel aracı bulunan öğrencilerin araçları ile yerleşkeye girmeleri ve park hizmetinden yararlanabilmeleri için ise çeşitli ücretlendirmeler bulunmaktadır.

1.2.4. Sağlık

Türkiye'de yükseköğretime devam eden öğrenciler, 6633 sayılı "Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ve 5510 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları" kapsamında 25 yaşını aşmamış olmak koşuluyla genel sağlık sigortası kapsamındadır. Yine bu kanuna göre yükseköğretimden mezun olanlar, 25 yaşını geçmemek kaydıyla primleri devlet tarafından ödenerek mezun oldukları günden itibaren 2 yıl süreyle gelir tespiti yapılmaksızın sağlık hizmeti almaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin ise bu düzenlemeden yararlanma hakları bulunmamaktadır. Devletin yükseköğretime devam eden öğrencilere sağladığı bu imkânlarla ek olarak, üniversitelerin öğren-

cilerine ayakta tanı ve tedavi hizmeti veren sağlık kuruluşları da bulunmaktadır. Mediko olarak adlandırılan bu sağlık kuruluşları; öğrencilerin fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak iyi oluşlarını sağlamak için gerekli olan birinci basamak sağlık imkânlarını sunmak, öğrencilerde oluşabilecek sağlık sorunlarına karşı ön çalışmalarda bulunmak gibi çeşitli imkânlar sunmaktadır (Kara vd., 2009).

1.2.5. Burslar ve Öğrenim Kredileri

Devlet, vakıf, dernek ve özel kurumlar tarafından öğrencilere geri ödeme şartı bulunmaksızın yapılan maddi yardımlar burs olarak adlandırılmaktadır (KYGM, 2021b). Öğrenim kredisi ise yüksek öğrenim öğrencisi olarak eğitime devam eden T.C. vatandaşı öğrencilerin çok yönlü gelişmelerinin desteklenmesi amacı ile geri ödeme şartı ile yapılan maddi destektir (KYGM, 2021b). Burs veren kurumun belirlediği şartlara göre burs kriterleri değişkenlik göstermekle birlikte, temel kriter akademik başarı düzeyinin yüksek ve/veya maddi durumun yetersiz olmasıdır.

Devlet bursu statüsündeki KYK bursunun miktarı tüm bursiyerler için aynı oranda ve 12 ay boyunca yapılmakta iken (KYGM, 2021b), bu miktar ve süre diğer kurum ve kuruluşlar arasında büyük ölçüde değişmektedir. Dahası aynı kurum farklı başarı sıralamasındaki öğrenciler için farklı burs miktarları belirlenebilmektedir. Şirket, vakıf gibi bazı özel kurumlar burs başvuru kriterlerinde üniversite ve/veya bölüm ayrımı yapmazken bazıları üniversite veya bölüm bazlı kriterler getirmektedir. Bu özel kurumlardan bazıları hizmet şartı ile (örn. lisans eğitimi tamamlandıktan sonra burs veren kurum bünyesinde çalışma şartı gibi) burs vermektedir. Bu şartı bulandırmayan bazı kurumlar ise vicdani yükümlülük şartı getirmektedir. Bu sayede bursiyerin iş hayatına atılması sonrasında yine bu kurum üzerinden burs desteği zincirine katılımı teşvik edilmektedir. Burs sağlayan kurum tarafından hazırlanan yönetmelikteki burs devam koşullarını taşıyan öğrenciler burs statüsünü devam ettirmektedir.

Yükseköğretim öğrencilerine ekonomik destek sağlamak amacı ile sunulan bir diğer imkân öğrenim kredisidir. Öğrenim kredisi sadece KYK tarafından verilmekte olup geri ödeme şartı esaslıdır. Öğrenim kredisi başvurusunda bulunan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu imkândan yararlanabilmektedir. Fakat öncelik, özellikle ekonomik açıdan dezavantajlı statüdeki öğrencilere aittir. Öğrenim kredisinden yararlanan öğrencilerin geri ödemeleri normal öğrenim süresinin tamamlandığı tarihten iki yıl sonra başlamaktadır. Geri ödemeler ise öğrenim süresince alınan miktara belirli endeksler oranında artış uygulanmasıyla belirlenmektedir (KYGM, 2021b).

1.2.6. Kampüs İçi İş İmkânları

Üniversiteler öğrencilerine kendi bünyelerinde kısmi za-

manlı çalışma programları kapsamında çeşitli iş imkânı sunmaktadır. Kısmi süreli çalışan öğrenciler, üniversitelerin akademik ve idari birimlerinde geçici işlerde çalıştırılmakla birlikte resmî olarak işçi unvanı taşımamaktadır. Bu programın temel amacı, öğrencilere ekonomik destek sağlamaktır. Öğrenciler genellikle uzmanlık gerektirmeyen basit ofis işlerinde çalışmaktadır. Kısmi süreli çalışan öğrencilere yapılacak ödemeye esas alınacak tutar, 16 yaşından büyük işçiler için belirlenen yürürlükteki asgari ücrettir. Ödenen bu ücretler, Rektörlük Makamı'nın teklifi ve Üniversite Yönetim Kurulu'nun kararı ile değiştirilebilir (YÖK, 2009).

Kısmi zamanlı çalıştırılacak öğrenciler için iş ilanları genellikle ilgili üniversitelerin web sayfasında veya birimlerin ilan panolarında duyurulmaktadır. Üniversitede kısmi zamanlı çalışacak öğrencilerin seçiminde net bir kriter olmamakla beraber genel olarak; akademik başarı, ekonomik durum, disiplin durumu gibi konular öncelikli olarak belirlenmektedir. Kısmi zamanlı olarak çalışmaya başlayacak öğrenci ile Rektörlük arasında "Kısmi Zamanlı Öğrenci Çalıştırma Sözleşmesi" imzalanır. Kısmi zamanlı olarak çalışan öğrenciler, "5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi" kapsamında sigortalıdır ve ancak bu sigorta kapsamında yalnızca meslek hastalığı ve iş kazası sigortası hükümleri uygulanır (YÖK, 2009).

1.3. Kültürel, Sanatsal ve Sportif İmkânlar

Üniversitelerde kongre, seminer, toplantı ve konferans gibi kültürel etkinliklerin düzenlenmesine olanak sağlayacak nitelikte teknik altyapıya sahip mekânlar genel olarak kongre ya da kültür merkezi olarak adlandırılmaktadır. Kültür ve kongre merkezlerinin amacı; üniversitenin akademik, sosyal ve kültürel alandaki gücünü artırmak ve öğrencilerin kültür, sanat ve bilim yaşamına doğrudan katkıda bulunmaktır. Öğrenciler, kültür ve kongre merkezlerinde genellikle ücretsiz olarak tiyatro, sergi, sinema, kongre ve benzeri gibi etkinliklere katılma imkânı bulabilmektedir. Ayrıca bu durum sadece üniversite öğrencilerini destekleyen bir unsur olmaktan çıkmakta, üniversitelerin buldukları şehirlere kültürel ve sanatsal anlamda katkı sağladığı bir faaliyet haline gelmektedir (Erçevik ve Önal, 2011; Ergun, 2014; Gürsoy, 2018).

Üniversitelerde bulunan çeşitli spor tesisleri öğrencilerin birçok branşta etkinliklere katılabilmelerini kolaylaştırmaktadır. Genellikle akademik takvimin başlaması ile birlikte üniversitelerde çeşitli branşlarda spor kursları ve turnuvaları düzenlenmektedir. Kendini belirli bir branşta geliştirmek isteyen öğrenciler bu kurslara katılabilmektedir. Ayrıca bu spor branşlarıyla ilgilenen öğrenciler, çeşitli ulusal ve uluslararası düzeyde bireysel ya da takım sporlarında üniversitelerini temsil etme imkânı

kazanmaktadır.

1.3.1. Öğrenci Toplulukları

Üniversitelerde öğrencilerin sosyal gelişiminin sağlanmasında önemli bir yere sahip olan öğrenci topluluklarının genel itibarıyla amacı; öğrencilerin bütüncül veya çok yönlü gelişimi desteklemek, üniversitelerin ve toplumun gelişimine katkıda bulunmak, üniversitelerin yaşam kalitesini artırmak ve ortak bir amaç doğrultusunda birlikte hareket edebilmeyi sağlamaktır (Kuzu, 2021). Topluluklar, öğrencilere ilgi alanlarını keşfetmeleri için fırsatlar sağlamanın yanı sıra onları bilimsel, kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlere katılmaya ve/veya koordine etmeye teşvik etmektedir (Dugan ve Komives, 2007; Pascarella ve Terenzini, 2005). Topluluklar tarafından gerçekleştirilen etkinliklerin başında; şenlik, gezi, seminer, söyleşi, sergi, konferans, konser, tiyatro, turnuva gibi etkinlikler gelmektedir. Üniversitelerde öğrenci kulüp ve topluluklarının sayısı ve çeşitliliği zamanla artmakta ve birçok öğrenci topluluğu uluslararası faaliyet göstererek evrensel etkinlikler düzenlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Günümüz iş dünyasında, üniversite mezunlarının işe alım süreçlerindeki değerlendirme kriterleri arasına üniversite yaşamlarındaki sosyal gelişimin dahil edilmesiyle öğrenci topluluklarının önemi biraz daha artmıştır (Ekinci, Kalkavan, Üstün ve Gündüz, 2014; Logue, Hutchens ve Hector, 2005; Phillips, McLaughlin, Gettig, Fajicula ve Advincula, 2015).

1.4. Akademik ve Kişisel Gelişim İmkânları

Nitelikli bir üniversite, uluslararası standartlarda bilim ve teknoloji üretme yeteneğine sahip olmalıdır (YÖK, 2021b). Bunun en önemli kıstaslarından birisi olan üniversite kütüphaneleri bilgi ve teknoloji üretimi faaliyetlerinde önemli bir rol üstlenmektedir (Yıldız, 2011). Üniversiteler, toplumun gelişimini sağlayacak bilgilerin, düşüncelerin, teknolojilerin ve evrensel değerlerin üretimini sağlayarak varlığını sürdüren kurumlardır (Özmen, Özmen ve Sakarya, 2013). Dolayısıyla üniversiteler yaşamla iç içedir. Bu bağlamda, üniversitelerde ulusal ve uluslararası alanda yürütülen değişim programları ve stajlar önemli bir işlev görmektedir (YÖK, 2017). Bunun yanı sıra üniversitelerde bulunan kariyer planlama merkezleri üniversite öğrencilerinin eğitim, öğretim ve kariyer gelişimlerini doğru bir şekilde yürütebilmeleri için önemli destek imkânları sunmaktadır (Cevher, 2015; Özden, 2007). Üniversitelere düşen, bahsedilen bu alanların kalitesini artırmaya yönelik stratejiler geliştirmek için aktif çalıştırmalarda bulunmaktadır. İzleyen başlıklarda üniversitelerdeki akademik ve kişisel gelişim imkânları sırasıyla; kütüphaneler, değişim programları ve kariyer planlama merkezleri olarak ele alınmıştır.

1.4.1. Kütüphaneler

Kütüphaneler; üniversitelerin amaç ve işlevleri doğrultusunda yürütülen araştırma ve akademik çalışmaları yeni bilgi kaynaklarıyla destekleyen kurumlardır. Üniversitelerin bilgi üretebilmeleri için bilgi kaynaklarına olan ihtiyacı kaçınılmazdır. Bilgi kaynağından sistemli ve verimli bir şekilde yararlanabilmek için de kütüphanelere ihtiyaç duyulmaktadır (Atılğan, 2008; Şensoy ve Sarı, 2020). Temel olarak üniversite kütüphanelerinin amaçları; öğrenme öğretme sürecinde öğrenci ve öğretim elemanlarının ihtiyaçlarını karşılamak ve araştırma imkânı sunmak için en iyi bilgi kaynağını en uygun ortamda sağlamaktır (Baysal, 1987; Yılmaz, 2015). Daha da ötesi üniversite kütüphanelerinin hizmet kitesinin özellikleri gereği bilgi kaynağı ve hizmeti olmakla sınırlı kalmayıp, gelişmelere uyum ve öncülük etmesi beklenmektedir (Odabaş ve Polat, 2011).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişimler, her alanda olduğu gibi kütüphaneler üzerinde de etkisini göstermiştir (Polat ve Odabaş, 2011). Geçmişte benimsenen kitap odaklı kütüphanecilik kavramı günümüzde yerini kullanıcı merkezli kütüphaneciliğe bırakmıştır (Raviş, 2019; Şensoy ve Sarı, 2020). E-kütüphaneler ile birlikte çevrim içi veri tabanları ve multimedya bilgi kaynakları kütüphane hizmetinin en önemli parçası haline gelmiştir. Dijital kaynaklara artan bağımlılık ile birlikte kütüphane bütçelerinin önemli bir kısmı bu kaynaklara ayrılmaya başlanmıştır (Dalkıran, 2013; Yenikurtuluş, 2007).

Türkiye’de hemen hemen tüm üniversitelerin kütüphanesi bulunmakla birlikte, nitelikleri büyük ölçüde değişkenlik göstermektedir (Odabaş ve Polat, 2011). Birçok üniversitenin kütüphane hizmeti kendi öğrencileri ile sınırlı kalmayıp, farklı üniversitelerden öğrencilerin de kullanımına açıktır. Son dönemlerde kütüphanelerin çalışma saatleri birçok üniversite yönetimi tarafından talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda artırılmaya başlanmıştır. Sayıları çok sınırlı olmakla birlikte, bazı üniversite kütüphaneleri 7/24 araştırma hizmeti sunmaktadır. Nitelik açısından Boğaziçi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi gibi kamu üniversiteleri adını duyurmuşken, son zamanlarda Bilgi Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve Koç Üniversitesi gibi vakıf üniversitelerinin kütüphaneleri adlarından söz ettirmeyi başarmıştır.

1.4.2. Değişim Programları

Türkiye’de değişim programları, yükseköğrenim öğrencilerine yurt içinde ve yurt dışında öğrenim hareketliliği imkânı sunmak amacı ile gerçekleştirilen uygulamalardır. Programların temel amacını, farklı üniversitelerin sunduğu eğitim imkânlarını ve farklı kültürleri deneyimleme oluşturmaktadır (Mutlu, 2013; Şahin, Demir ve Arcagök, 2017). Türkiye’de uygulanmakta olan değişim programları; Mevlâna, Farabi ve Erasmus+, Erasmus Öğrenci Staj Hareketliliği’dir. Bahsedilen her bir değişim

programı takip eden başlıklar altında ayrı ayrı açıklanmaktadır.

Mevlâna Değişim Programı

Mevlânâ değişim programı ismini, XIII. yüzyılda yaşam sürmüş, hoşgörüsü ve sınırsız insan sevgisi ile özdeşleşmiş Muhammed Celâleddin-i Rumi veya bilinen adıyla Mevlânâ’dan almaktadır. Hayatı boyunca pek çok değişik şehir ve ülkede eğitim kurumlarında öğrenci ve bilim insanı olarak çalışmış olan Mevlânâ’nın hayatında ve felsefesinde “değişim” kavramının önemli bir yeri olması söz konusu programın felsefesi ile oldukça örtüşmektedir. Mevlâna Değişim Programı, 28034 sayılı Resmî Gazete’de 23 Ağustos 2011 tarihinde yayımlanan yönetmelik çerçevesinde Türkiye’deki yükseköğretim kurumları ile yurt dışındaki yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişimi başlatılmıştır. Söz konusu değişim programı ile Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının cazibe merkezi haline getirilmesi, Türkiye’nin tarihi ve kültürel mirasının dünyaya tanıtılması ve son olarak kültürlerarası etkileşimle farklılıklara saygı bilincinin geliştirilmesi hedeflenmektedir (YÖK, 2015).

Mevlâna Değişim Protokolü’nü imzalamış olan yurt içi ve yurt dışı yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim üyeleri ile örgün olarak ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına kayıtlı öğrenciler bu programdan yararlanabilmektedir. Belirtilen öğrenciler için aranan koşul; akademik ortalama ve dil puanı ortalamaları ile başvuruda bulunan adaylar arasında belirli bir sıralamaya girebilmeleridir. Programa kabul alan öğrenciler en az bir en fazla iki yarıyıl, öğretim elemanları ise en az iki hafta en fazla üç ay süre ile programdan faydalanabilmektedir. Değişim programı kapsamında, Türkiye’de yükseköğretim öğrencisi olup programa kabul alan öğrenciler önceden almakta oldukları burs ve kredilerden yararlanmaya devam ederken, ek olarak kabul aldıkları yükseköğretim kurumunun bulunduğu ülke şartları baz alınarak belirlenen burs ödemelerinden yararlanmaktadır. Benzer şekilde, Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarına kabul edilen yabancı öğrenciler, YÖK Yürütme Kurulu’nun belirlediği oranda burstan faydalanmaktadır. Program kapsamında yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarında görev yapmak üzere gönderilen öğretim elemanları “6245 Sayılı Harcırah Kanunu” çerçevesinde harcırah ve yurt dışından Türkiye’ye gelecek öğretim elemanlarına ise harcırah ve gelinen ülke ve unvan doğrultusunda YÖK tarafından belirlenen ek ders ödemeleri yapılmaktadır (Mevlâna Değişim Programına İlişkin Yönetmelik, 2011; YÖK, 2015).

Farabi Değişim Programı

Farabi değişim programı ismini, ünlü filozof ve bilim insanı Muallim-i Sani (İkinci Öğretmen) olarak da anılan Farabi’den almaktadır. Farabi Değişim Programı 27145 sayılı Resmî Gazete’de, 18 Şubat 2009 tarihinde yayımla-

nan yönetmelik çerçevesinde yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişim imkânı sunmaktadır. Bu programa yüksek teknoloji enstitülerinde ve üniversitelerde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarındaki öğrenciler ile öğretim üyeleri katılabilmektedir. Bu değişim programı kapsamında, öğrenciler ve öğretim üyeleri bir başka yükseköğretim kurumunda bir ya da iki yarıyıl boyunca eğitim ve öğretim süreçlerine devam edebilmektedir (YÖK, 2013).

Farabi değişim programında öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliği ile yükseköğretim kurumları arasında etkileşimin sağlanması ve bu etkileşim ile akademik, sosyal gelişim süreçlerine katkı sağlanması hedeflenmektedir (YÖK, 2013). Bu değişim programında bir veya iki yarıyıl süresince öğrencilerin ve öğretim üyelerinin farklı bir yükseköğretim kurumunda eğitim ve görevlerine devam etmeleri söz konusudur. Öğrencilerin programa başvuru yapabilmeleri için; ön lisans ve lisans öğrencilerinin minimum 2.00 genel ortalaması ile ilk yılı tamamlamış olması, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin ise minimum 2.50 genel not ortalaması ile ilk yarıyılı tamamlamış olmaları gerekmektedir. Ön lisans ve lisans öğrencilerinin hazırlık, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin ise bilimsel hazırlık sınıfını geçmeden programa başvuru imkânları bulunmamaktadır. Değişim programı kapsamında, kabul edilen öğrenciler için karşılıksız burs ödemesi ve öğretim üyeleri için ek ders ödemesi yapılmaktadır (Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programına İlişkin Yönetmelik, 2009).

Erasmus+ Yükseköğretim Programı

Erasmus+ yükseköğretim programı; yükseköğretim kalitesinde artışın sağlanması, öğrencilerin iş dünyasında istihdam şansının artırılmasına yönelik yeni beceriler kazandırılması, öğrenme ve öğretimin modernleşmesi için yeni imkânlar sunulması, yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi, eğitim ve iş dünyası arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesine yönelik bir Avrupa Birliği (AB) programıdır (European Commission, 2017a). Bu program 28 AB üyesi ülke, dört Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) üyesi ülke ve iki AB aday ülke olmak üzere toplamda 34 ülkede ve bazı alanlarda ortaklık bulunan ülkelerde (Arnavutluk, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Bosna Hersek, Cezayir, Fas, Filistin, Gürcistan, İsrail, Kosova, Libya, Lübnan, Mısır, Moldova, Rusya, Sırbistan, Suriye, Tunus, Ukrayna, Ürdün) 2014 yılından bu yana uygulanmaktadır.

Erasmus+ programının amacı, üniversiteler arasında uluslararası iş birliğini teşvik etmek ve Avrupa'da karşılıklı öğrenci ve personel değişimi sağlamaktır (Türkiye Ulusal Ajansı, 2021a). Erasmus+ değişim programı, bu programa katılan ülkelerde alınan çalışmaların ve alınan derecelerin akademik olarak tanınmasına ve şeffaf-

lığın geliştirilmesine katkıda bulunarak, yükseköğretim kurumlarının birbirleriyle ortak projeler üretmesini ve uygulamasını desteklemektedir. Ayrıca bu değişim programı, yükseköğretim sisteminin iş dünyasının ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi ve üniversite mezunlarının iş dünyasında istihdam edilebilirliklerinin artırılması için yükseköğretim kurumları ve iş dünyası arasındaki ilişkilerin ve iş birliğinin sağlanmasını teşvik etmektedir (Çetin, 2018; European Commission, 2021).

Erasmus programı 2014 yılı öncesinde, Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Programları altında yükseköğretime yönelik değişim programlarının yürütülmesini desteklemiştir (European Commission, 2017b). Avrupa'nın günümüzde ve gelecek 10 yıl içinde karşılaşılabilecek öngörülen sosyo-ekonomik krizi aşabilmesi, istihdamın desteklenmesi, sosyal alanda eşitliğin sağlanması temel sorunların üstesinden gelinebilmesi için "Avrupa 2020 Stratejisi" ile belirlenen "eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanları" anahtar faktör olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, 2014 yılında isim, yöntem ve uygulama değişiklikleri birlikte Erasmus+ ismini alan program eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarında programlar yürütmektedir (Altay, 2016; European Commission, 2017b).

Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği, yükseköğretim kurumu öğrencilerinin Erasmus+ programı kapsamında ikili anlaşma ortaklığı bulunan yurt dışındaki yükseköğrenim kurumlarında öğrenim sürecinin bir bölümünü tamamlama faaliyetidir (Dışişleri Bakanlığı, 2020). Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği'ne Türkiye'de örgün eğitim veren Erasmus Üniversite Beyannamesi (EÜB) sahibi bir yükseköğretim kurumunda kayıtlı öğrenciler dahil olabilmektedir. Bu kapsamda, öncelikle öğrencilerin Türkiye'deki yükseköğretim kurumunda almaları gereken dersler karşılığında gidecekleri kurumda alacakları eşdeğer dersler belirlenmektedir. Daha sonra, alınan derslerin denkliği, öğrenci, öğrencinin Türkiye'deki kurumu ve devam edeceği kurum arasında imzalanan Öğrenim Sözleşmesi (Learning Agreement) aracılığıyla kayıt ve güvence altına alınmaktadır. Öğrenci hareketliliği kapsamında kabul alınan üniversitenin bulunduğu ülke eğitim sistemine göre faaliyet süreci minimum bir maksimum üç akademik dönem olacak şekilde sınırlandırılmıştır. Öğrencilerin başvuru yapabilmeleri için ağırlıklı genel not ortalamasının lisans öğrencileri için minimum 2.20/4.00, yüksek lisans ve doktora öğrencileri için minimum 2.50/4.00 olması gerekmektedir (Türkiye Ulusal Ajansı, 2021b).

Programda dahil olan öğrenciler yurt dışında geçirdikleri süre için maddi destek alma imkânına sahiptir. Bu imkândan yararlanabilmek için öğrencinin aldığı derslerin kredisinin 2/3'üne denk gelen kısmından başarılı olması gerekir. Bir öğrenci, yükseköğrenim süresince sadece bir kez hibe olarak Erasmus öğrenim hareketliliğinden

faidalanabilmektedir. Ancak hibesiz olarak programdan yeniden yararlanmak mümkündür. Ek olarak, öğrencinin staj hareketliliği hibesi alması öğrenim hareketliliği hibesi almasına engel değildir. Program kapsamında sağlanan hibe desteği ilgili ülkenin hayat pahalılığına göre belirlenmektedir. Bu kapsamda ülkeler; birinci grup program ülkeleri (Avusturya, Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İrlanda, İsveç, İtalya, Lihtenştayn, Norveç), ikinci grup program ülkeleri (Almanya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan, Hollanda, Kıbrıs Rum Kesimi, Lüksemburg, İspanya, İzlanda, Portekiz, Slovenya, Türkiye, Yunanistan) ve üçüncü grup program ülkeleri (Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Makedonya, Malta, Polonya, Romanya, Slovakya) şeklinde gruplandırılmaktadır (Dışişleri Bakanlığı, 2020; European Commission, 2017a; European Commission, 2021; Türkiye Ulusal Ajansı, 2021a).

Erasmus Öğrenci Staj Hareketliliği

Erasmus öğrenci staj hareketliliği, yükseköğretim kurumu öğrencilerinin eğitim aldıkları mesleki alana yönelik uygulamalı iş deneyimi kazanmak amacıyla yurt dışında bir işletmede staj yapma faaliyetidir (Dışişleri Bakanlığı, 2020). Staj uygulamasında öğrenciyi gönderen taraf Yükseköğretim İçin Erasmus Beyannamesi (Erasmus Charter for Higher Education – ECHE) sahibi bir yükseköğretim kurumudur. Ev sahibi kurum veya kuruluş ise ECHE sahibi bir yükseköğretim kurumu olabileceği gibi faaliyet alanı işgücü piyasası veya eğitim, öğretim, gençlik olan kamu veya özel kurum/kuruluşlardan herhangi biri olabilmektedir. Staj süreci meslek yüksekokulu öğrencileri için iki ay ile 12 ay arasında; lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri için üç ay ile 12 ay arasında; yeni mezunlar için maksimum 12 ay olacak şekilde belirlenmiştir. Öğrenim hareketliliği kapsamında sağlanan hibe desteğinde olduğu gibi staj süresince sağlanan hibe desteği de ilgili ülkenin hayat pahalılığına göre belirlenmektedir. Gruplandırma öğrenim hareketliliği faaliyeti ile aynı olmakla birlikte hibe miktarları farklılaşmaktadır (Türkiye Ulusal Ajansı, 2021c).

1.4.3. Kariyer Planlama Merkezleri

Üniversitelerde yer alan kariyer planlama merkezleri öğrencilere temel olarak; profesyonel çalışma hayatı ile ilgili destek vererek tercih edirliliklerini artırma ile doğru ve kolay kariyer seçimi yapmalarını sağlayacak desteği sağlama rolünü üstlenmektedir (Cevher, 2015; Özden, 2015). Bu merkezlerde sadece yükseköğretime devam eden öğrencilere değil, aynı zamanda mezun öğrencilere de hizmet verilmektedir. Kariyer planlama merkezlerinde öğrencilerin eğitimleri boyunca kişisel ve mesleki gelişimlerini desteklemek amacıyla alanında uzman kişiler tarafından çeşitli eğitim programları düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin eğitimleri sırasında edindikleri teorik bilgileri uygulamalı olarak geliştirmelerini

sağlamak ve kendi alanlarında deneyim kazanmalarını sağlamak bu merkezin faaliyetleri arasındadır (Gülmez ve Okur, 2021; Vinson, Reardon ve Bertoch, 2014). Kariyer planlama merkezleri irtibatla oldukları kurumsal firmalar bünyesinde mezunlar için tam zamanlı iş, eğitimi devam eden öğrenciler için ise kısmi zamanlı iş ve staj imkânı sunmaktadır.

2. Sonuç ve Öneriler

Yükseköğretim kurumlarında sunulan sosyal imkânların geliştirilmesi hem öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerinin sağlanması hem de dezavantajlı ve risk grubundaki öğrencilerin yükseköğretime devam edebilmeleri için bir ön koşuldur (Erdoğan, 2013; Kavak, 2018; Kutlu vd., 2019). Bununla birlikte, Türkiye’de her şehirde bir üniversitenin bulunması yükseköğretime erişimi kolaylaştıran bir etken olsa da birçok şehirde ve üniversitede kapasite yetersizliğinden dolayı sosyal imkânlar kısıtlıdır. Özellikle Covid-19 döneminde devlet ve özel yurt sayılarının azalmasıyla birlikte (MEB, 2021), bu kapasite yetersizliği kendini daha da derinden hissettirmiştir. Bunlara alternatif olarak apartman dairelerine yönelen öğrenciler ve aileleri yüksek kira ücretleriyle karşı karşıya kalmıştır. Öte yandan, Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının öğrencilere uygun ücretle yemek hizmeti sunması ve öğrencilerin birinci basamak sağlık hizmetine Mediko aracılığıyla ücretsiz olarak erişmelerini sağlama önemli imkânlar olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca birçok üniversite kampüsüne toplu ulaşımın sağlanması, özellikle birçok üniversite kampüsünün şehir merkezine uzak olduğu düşünüldüğünde önem kazanmaktadır. Bu sayede öğrenciler uygun ücretlerle üniversite kampüslere erişim sağlayabilmektedir. Son olarak, Türkiye’de yükseköğretimde öğrenim kredisi imkânı sunulması önemli olmakla birlikte, burs ve yükseköğretim kurumlarındaki kampüs içi iş imkânlarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarında öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerini sağlamak için kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler son derece önemlidir. Bu faaliyetler yükseköğretim kurumlarında genellikle öğrenci toplulukları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Ancak Türkiye’de pek çok üniversite kampüsünde kültürel ve sanatsal ve sportif alanların sınırlı olması öğrencilerin bu alanda çalışmalarını sürdürmelerine ve kendilerini geliştirmelerine engel olmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin çok yönlü gelişimlerini desteklemek için üniversite yönetimlerinin bu alana daha fazla odaklanması ve üniversitedeki öğrenci topluluklarının etkinliğini artırması gerekmektedir (Ekinci vd. 2014; Erçevik ve Önal, 2011).

Kütüphaneler, değişim programları (Mevlâna, Farabi, Erasmus+, Erasmus öğrenci staj hareketliliği) ve kariyer planlama merkezleri öğrencilerin akademik ve kişisel

gelişimlerini sağlamada önemli unsurlarından biridir. Bu noktada Türkiye'deki birçok üniversite kütüphanesi sınırlı sayıda basılı kaynağa sahip olmakla birlikte, son dönemde e-kütüphane üzerine çalışmalar yapmaktadır. Bazı üniversiteler e-kütüphane aracılığıyla öğrencilere yönelik ücretsiz olarak dijital kaynakların yanı sıra çeşitli akademik destek eğitimleri sunmaktadır. Öte yandan, Türkiye'de Erasmus+ ve Erasmus öğrenci staj hareketliliğine ek olarak son dönemde Mevlâna ve Farabi değişim programlarının eklenmesi, öğrencilerin hem yurt içi hem de yurt dışı eğitim imkânlarını ve farklı kültürleri deneyimlemelerine önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak Türkiye'de pek çok üniversitede kariyer planlama merkezi bulunmamakla birlikte, kariyer planlama merkezleri öğrencilere henüz istenilen düzeyde destek vermemektedir (Cevher, 2015; Gülmez ve Okur, 2021). Üniversite yönetimleri bu alana daha fazla odaklanmalı ve kurumsal şirketler ile öğrenciler arasında koordinasyon sağlayarak hem mevcut hem de mezun öğrencilerin tam ve kısmi zamanlı iş bulmalarına daha fazla imkân sağlamalıdır.

Yükseköğretim kurumları, bireye ve topluma sağladıkları faydalardan faydalar nedeniyle küresel yaşamdaki yerini ve önemini artırmaya devam etmektedir. Yıllar içinde Türkiye'deki yükseköğretim kurumları hem sayı hem de kapasite açısından sürekli artış göstermiştir. Özellikle son yıllardaki artışla birlikte Türkiye'de yükseköğretim kademesindeki öğrenci sayısı dikkate değer bir noktaya ulaşmıştır. Bu durum, hem uluslararası öğrenci sayısındaki artış eğilimini sürdürmek hem de son yıllarda ülkede zorlaşan ekonomik koşulların etkisini azaltmak için yükseköğretimde öğrenci deneyimlerinin iyileştirilmesini gerekli kılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bu niceliksel artışın daha anlamlı olması ve toplumsal kalkınmaya daha fazla katkı sağlayabilmesi için niteliksel bir iyileştirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi için öncelikle öğrencilere sunulan sosyal, kültürel, akademik ve kişisel gelişim imkânlarının yeterli düzeyde olması gerekmektedir. Bu nedenle yükseköğretim kurumları, temel misyonlarının nitelikli bir eğitim vermek olduğunu göz önünde bulundurarak öğrencilerin sosyal, kültürel, akademik ve kişisel gelişim alanlarındaki ihtiyaç ve isteklerini dikkate almalıdır. Özellikle yükseköğretim için hızla değişen çevre koşulları göz önüne alındığında öğrencilerin ihtiyaç ve isteklerinin periyodik olarak izlenmesi gerekmektedir (Litten, 1982). Bu noktada üniversiteler, rutin anketler ve araştırma çalışmaları ile bu ihtiyaç ve istekleri tespit edebilir ve bu doğrultuda sürekli iyileştirme programı uygulayabilir (Boylan, 2005; Kaiser ve Klein, 2010). Öte yandan, Türkiye'de sınırlı kaynaklara sahip üniversitelerin mevcut kaynaklarını en iyi şekilde kullanmaları beklenmektedir. Çünkü kaynakların nasıl kullanıldığı, mevcut kaynakların miktarı ka-

dar önemlidir (Belfield ve Thomas, 2000). Aksi takdirde, toplumsal değişim ve ilerlemenin sağlanmasında önemli rol oynayan yükseköğretim kurumlarının beklenen etkiyi gösterememesi muhtemeldir.

3. Kaynakça

- Altay, A. (2016). *Influence of the Erasmus Student Mobility Programme on competence development of students* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz University Institute of Educational Sciences, Antalya.
- Atılğan, D. (2008). Türkiye'de üniversite kütüphanelerinin tarihi. *Türk kütüphaneciliği*, 22(4), 451-458.
- Baysal, J. (1987). *Kütüphanecilik alanında yeni kavramlar araçlar yöntemler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Belfield, C., & Thomas, H. (2000). The relationship between resources and performance in further education colleges. *Oxford Review of Education*, 26(2), 239-253.
- Blackburn, R. T., & Lawrence J. H. (1995). *Faculty at work*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Boylan, E. (2005). *Investing in facilities – The people and the planning process: The role of the dean*. Erişim adresi: <http://www.pkal.org/documents/FacilitiesPeopleAndPlanning.cfm>
- Buyruk, H. Y. (2008). *Eğitimde yaşanan toplumsal eşitsizliklere ilişkin biyografik bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cevher, E. (2015). Üniversitelerde kariyer planlama faaliyetleri ekseninde kariyer merkezlerine yönelik bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 164-177.
- Çetin, A. (2018). *Avrupa birliği yükseköğretim politikaları ekseninde Türkiye yükseköğretimindeki uluslararasılaşma politikası ve Erasmus+ programının yeri* (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). T.C. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı.
- Dalkıran, Ö. (2013). Teknolojinin kütüphanelere etkisi: Bilgi kaynakları açısından bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 14(1), 172-190.
- Dışişleri Bakanlığı (2020). *Erasmus+ ana eylem 1: Bireylerin öğrenme hareketliliği. Program ülkeleri arasında yükseköğretimde öğrenci ve personel hareketliliği. Yükseköğretim kurumları için el kitabı 2020 sözleşme dönemi*. Erişim adresi: <https://www.ua.gov.tr/media/ibih3oka/2020-uygulama-el-kitab%C4%B1.pdf>
- Doğan, D. (2013). Yeni kurulan üniversitelerin sorunları ve çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 108-116.
- Donat, A., Bilgiç, B., Eskiocak, A., & Koşar, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin sorunları ve çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 451-459.
- Dugan, J. P., & Komives, S. R. (2007). *Developing leadership capacity in college students: Findings from a national study. A report from the multi-institutional study of leadership*. College Park, MD: National Clearinghouse for Leadership Programs.
- Durmaz, H, Sağun, E., & Tarakçı, Z. (2002). Yükseköğretim öğrencilerinin içme sütü tüketim alışkanlıkları. *YYÜ Veterinerlik Fakülte-*

- si Dergisi, 13(1), 69-73.
- Ekinci, N. E., Kalkavan, A., Üstün, Ü. D., & Gündüz, B. (2014). Üniversite öğrencilerinin sportif ve sportif olmayan rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olabilecek unsurların incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Erçevik, B., & Önal, F. (2011). Üniversite kampüs sistemlerinde sosyal mekan kullanımları. *Megaron*, 6(3), 151-161.
- Erdoğan, K. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(2), 336-353.
- Ergun, C. (2014). Üniversite ve kent ilişkisi üzerine görüşler: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(31), 216-237.
- Erkan, S., Özbay, Y., Cihangir-Çankaya, Z., & Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım alma gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 94-107.
- Ermış, E., Doğan, E., Erilli, N. A., & Satıcı, A. (2015). Üniversite öğrencilerinin beslenme alışkanlıklarının incelenmesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 30-40.
- Eşidir, Y. (2017). *Yükseköğretimde barınma politikalarının değerlendirilmesi ve Türkiye için öneriler* (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). T.C. Kalkınma Bakanlığı, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Yayın No: 2976.
- EUA. (2011). *Aarthus declaration 2011: Investing today in talent tomorrow*. European Universities Association. Erişim adresi: http://www.eua.be/Libraries/Policy_Positions/Aarhus_Declaration_2011.sflb.aslx
- European Commission. (2017a). *Part A: General information about the Erasmus+ Programme*. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/programme-guide/part-a_en
- European Commission. (2017b). *From Erasmus to Erasmus+: A story of 30 years*. Erişim adresi: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/anniversary/event/erasmus-erasmusstor-y-30-years_en
- European Commission. (2021). *Erasmus+ programme guide*. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/programmes/erasmusplus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_en.pdf
- Güldiken, N., & Özekicioğlu, H. (2004). Anadolu üniversitelerinde ailelerinden uzakta öğrenim gören öğrencilerin barınmaya ilişkin sorunları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 163-180.
- Güllü, K., & Kuşderci, S. (2011). Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun verdiği hizmetlerin üniversite öğrencileri tarafından algılanması: Sivas Yurtkur örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(30), 185-209.
- Gülmez, N., & Okur, M. E. (2021). Üniversite kariyer merkezlerinin dünyadaki gelişimi ve Türkiye örneği. *Troyacademy*, 6(1), 137-157.
- Gürsoy, M. (2018). Üniversitelerin içinde doğdukları kentlere yönelik sosyal ve kültürel işlevleri: Adıyaman örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 1369-1414.
- Helms, R. M. (2008). *University admission worldwide*. Washington, DC: The World Bank.
- Hoover, E. (2010). Campus tours go Disney: The traditional college visit has gotten more interesting. And more manipulative. *Washington Monthly*, 42(9, 10), 35-41.
- Ike, N., Baldwin, C., & Lathouras, A. (2016). Student accommodation: Who cares? *Planning for Higher Education Journal*, 44(3), 46-60.
- Johnstone, B. & Marcucci P. (2007). *Worldwide trends in higher education finance: Cost sharing, student loans, and the support of academic research*. Paris: UNESCO.
- Kaiser, H. H., & Klein, E. (2010). The 6 principles of facilities stewardship. *Facilities Manager*, 26(1), 22-27.
- Kara, İ. H., Bahçebaşı, T., Kandış, H., Aydemir, H., Aras, F. D., Uçar, E., & Tuksal, E. (2009). Düzce üniversitesi öğrencilerinin mediko-sosyal gereksinimleri, bilgi ve yararlanma düzeylerinin belirlenmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 1(1), 7-15.
- Kartal, M., Bucak, K. F., & Balci, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin beslenme kültürleri. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 4(4), 332-338.
- Kavak, M. (2018). *Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı yurtlarda kalan üniversiteli gençlerin ihtiyaçları ve uyum sorunları: Bir nitel araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kutlu, L., Baykal, D., Tandoğan, Ö., Urfa, H., Karademir, S., & Delipoyraz, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin bilimsel ve sosyal etkinliklere katılma ihtiyaçlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 41-58.
- Kuzu, Ö. H. (2021). Üniversitelerde öğrenci toplulukları: çeşitlilik üzerine bir içerik analizi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 27, 52-73.
- KYGM. (2021a). *Yurt hizmetleri: Beslenme*. Erişim adresi: <https://kygm.gsb.gov.tr/Sayfalar/2435/2389/Beslenme>
- KYGM. (2021b). *Kredi burs hizmetleri: Genel bilgiler*. Erişim adresi: <https://kygm.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler>
- Litten, L. H. (1982). Different strokes in the applicant pool: Some refinements in a model of student college choice. *The Journal of Higher Education*, 53(4), 383-402.
- Logue, C. T., Hutchens, T. A., & Hector, M. A. (2005). Student leadership: A phenomenological exploration of postsecondary experiences. *Journal of College Student Development*, 46(4), 393-408.
- Loveland, E. (2017). Instant generation. *Journal of College Admission*, 235, 34-38.
- Mazırcıoğlu, M. M., & Öztürk, A. (2003). Üniversite 3 ve 4. sınıf öğrencilerinde beslenme alışkanlıkları ve bunu etkileyen faktörler. *Erciyes Tıp Dergisi*, 25(4), 172-178.
- McDonald, L. S. (2019). *The impact of campus facilities on the recruitment of students in higher education* (Yayımlanmamış doktora tezi). Western Kentucky University, Bowling Green, KY.
- MEB. (2021). *Resmî istatistikler*. Erişim adresi: <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>
- Mevlana Değişim Programına İlişkin Yönetmelik. (2011, 23 Ağustos). *Resmî Gazete* (Sayı: 28034). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110823-15.htm>
- Mutlu, S. (2013). AB üniversiteleri Erasmus koordinatörlerinin Türk üniversitelerinin Erasmus öğrenci değişim programına katılımı ve Türk Erasmus öğrencileri algısı. *E-International Journal of Educational Research*, 4(3), 95-123.
- Odabaş, H., & Polat, C. (2011). Türkiye'de üniversite kütüphaneleri

- standartları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 45, 321-346.
- OECD. (2012). *Education at a Glance 2012*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- OECD. (2017). *The state of higher education 2015-16*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Özden, M. (2015). Üniversite yönetmelikleri çerçevesinde kariyer merkezlerinin amaç ve faaliyetleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(12), 146-170.
- Özden, M. C. (2007). *Üniversitede okurken kariyer*. İstanbul: Akis Kitap.
- Özer, M., Gür, B. S., & Küçükcan, T. (2011). Kalite güvencesi: Türkiye yükseköğretimi için stratejik tercihler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 59-65.
- Özmen, H. İ., Özmen, F., & Sakarya, Ş. (2013). Beş yılda ne değişti?: Üniversitelerde stratejik planlama çalışmaları (misyon ve vizyon ekseninde karşılaştırmalı bir analiz). *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 8(2), 27-39.
- Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (2005). *How college affects students: A third decade of research, volume 2*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Phillips, J. A., McLaughlin, M. M., Gettig, J. P., Fajiculy, J. R., & Advincula, M. R. (2015). An analysis of motivation factors for students' pursuit of leadership positions. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 79(1), 1-5.
- Polat, C., & Odabaş, H. (2011). Türkiye'de üniversite kütüphaneleri: Standartlar ve yönetici görüşleri doğrultusunda niceliksel bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 43-62.
- Psacharopoulos, G. (2009). *Returns to investment in higher education a European survey. Higher education funding reform project*. Brussels: European Commission.
- Raviş, D. (2019). *Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı odaklı bilgi hizmeti çalışmaları: İstanbul Kültür Üniversitesi kütüphanesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Reynolds, G. L., & Valcik, N. A. (2007). The impact of facilities on recruitment and retention of students. *New Directions for Institutional Research*, 135, 63-80.
- Şahin, Ç., Demir, M. K., & Arcagök, S. (2017). Öğretmen adaylarının Farabi Değişim Programı'na yönelik görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1-12.
- Şensoy, S. A., & Sarı, R. M. (2020). Yeni nesil akademik kütüphane kavramı ve mimariye yansımaları. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 10(3), 285-310.
- Tomanbay, İ. (2005). 1960'lı Yıllardan 2000'li yıllara sosyal hizmet eğitimi. Ü. Onat (Yay. Haz.), *Sosyal hizmet sempozyumu 2002: Sosyal hizmet eğitiminde yeni yaklaşımlar içinde* (ss. 59-63). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 17.
- TÜİK. (2021). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması, 2020*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Income-and-Living-Conditions-Survey-2020-37404>
- Türkiye Ulusal Ajansı. (2021a). *Türkiye Ulusal Ajansı ile Erasmus+ eğitim, gençlik ve sporda Avrupa fırsatları*. Erişim adresi: <https://www.ua.gov.tr/media/0rxlmzip/erasmus-genel-bros-u-r.pdf>
- Türkiye Ulusal Ajansı. (2021b). *Erasmus programı*. Erişim adresi: <https://www.ua.gov.tr/media/z4ohei1c/hap-erasmus.pdf>
- Türkiye Ulusal Ajansı. (2021c). *Yükseköğretimde staj hareketliliği (ortak ülkeler)*. Erişim adresi: <https://www.ua.gov.tr/programlar/firsatlar/ka1-ka171-hed-ortak-ulkelerde-staj-1/>
- Vinson, B. M., Reardon, R. C., & Bertoch, S. C. (2014). Career services at colleges and universities: A 30-year replication study. *Journal of College Student Development*, 55(2), 203-207.
- Yenikurtuluş, H. (2007). *Üniversite kütüphanelerinde elektronik bilgi kaynaklarına dayalı yararlanılma hizmeti: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi uygulama örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, A. K. (2011). Türkiye'de üniversite kütüphanesi bütçelerinin değişimi izleme yetkinliği: Marmara Üniversitesi merkez kütüphanesi örneği. *Öneri Dergisi*, 9(35), 233-242.
- Yılmaz, E. (2015). Eğitimde okul kütüphaneleri: Türkiye'de durum. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(208), 259-286.
- YÖK. (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf>
- YÖK. (2009). *Yükseköğretim kurumları kısmi zamanlı öğrenci çalıştırma usul ve esasları*. Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/strateji_dairesi/mevzuat/Y%C3%9CCKSEK%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20KURUMLA-RI%20KISM%C4%B0%20ZAMANLI%20%C3%96%C4%9E-RENC%C4%B0%20%C3%87ALI%C5%9ETIRMA%20USUL%20VE%20ESASLARI.pdf
- YÖK. (2013). *Farabi değişim programı el kitabı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Matbaası.
- YÖK. (2015). *Mevlana değişim programı*. Erişim adresi: https://mevlana.yok.gov.tr/Documents/Anasayfa/Mevlana-Kitap-cik-Yeni_08.06.2015_%C4%B0statistiksiz.pdf
- YÖK. (2017). *Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2018-2022*. Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf
- YÖK. (2019). *2019-2023 stratejik planı*. Erişim adresi: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPstratejikPlan/files/U8mRM+-YOK_2019-2023_Donemi_Stratejik_Planı.pdf
- YÖK. (2021a). *2020-2021 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- YÖK. (2021b). *Üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi eylem planı*. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2021/universite-sanayi-isbirliginin-gelistirilmesi-eylem-planı.pdf>
- Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programına İlişkin Yönetmelik. (2009, 18 Şubat). *Resmî Gazete* (Sayı: 27145). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/02/20090218-4.htm>